

Ter Zake - Kees Tamboer

(woensdag 14 maart 2012 - Paul van der Steen tekent Korteweg)

Intro:

Wordt de Nederlandse economie kapot bezuinigd? Of gaan we Zuid-Europa achterna? Wie heeft gelijk?

De harde les van Pieter Korteweg

Dertig jaar geleden werd Pieter Korteweg naar het ministerie van Financiën gehaald om als 'schatkistbewaarder' orde op zaken te stellen. De jonge hoogleraar monetaire economie had jaar na jaar vanuit zijn studeerkamer in Rotterdam de Haagse geldverspillers gezeseld, omdat zij de financiële stabiliteit van Nederland in gevaar brachten. De 'briljante dwarsligger' moest zijn theorie maar eens in praktijk komen brengen.

Nederland zat in een recessie. Terwijl de economie kromp, legde de overheid beslag op meer dan de helft van het nationale inkomen. Desondanks bedroeg het tekort op het overheidsbudget meer dan acht procent van het nationale inkomen (omgerekend naar vandaag: 50 miljard euro). Het vertrouwen van de kapitaalmarkt was volkomen weg: de overheid moest bijna 13 procent rente betalen over het geld dat zij leende. Korteweg stippelde een bezuinigingsprogramma uit voor het eerste kabinet-Lubbers van bijna 14 miljard gulden (wat overeenkomt met 22 miljard euro nu). Toen al botste hij met de economen van het Centraal Planbureau, die vreesden dat Kortewegs route averechts zou uitwerken.

Vandaag staat Nederland er bijna even beroerd voor. We zitten wéér in een recessie, wéér haalt de overheid de helft van het nationale inkomen naar zich toe, wéér herinneren de overheidstekorten aan die zwarte periode, wéér dreigt net als toen de staatsschuld op te lopen tot 75 procent van het nationale inkomen. En wéér neemt Pieter Korteweg de pen op tegen de - door een stoet aan economen en politici gretig overgenomen - neo-keynesiaanse dwaalleer van het CPB dat het kabinet-Rutte niet halsoverkop moet gaan bezuinigen.

Sleutelwoord in deze theorie is het begrip vermenigvuldigingsfactor ('multiplier'). Als minister Schultz van Haegen een miljard euro uittrekt om de Zuidas in Amsterdam te ondertunnelen, verdienen ingenieurs en bouwvakkers daaraan een goede boterham. Hun inkomsten geven zij uit aan kleding, auto's en speelgoed en het geld dat de winkeliers incasseren, geven die op hun beurt weer uit. Enzovoort. In de wiskundige modellen van het CPB wordt een door de overheid uitgegeven euro zo bijna tweemaal zoveel waard. Omgekeerd geldt dan: als de overheid één euro bezuinigt, krimpt het nationale inkomen met twee euro.

Wat betekent dit voor de onderhandelaars in het Catshuis? Het nationale inkomen bedraagt 600 miljard euro. Om het overheidstekort volgend jaar terug te dringen van 4,5 naar 3 procent van het nationale inkomen, moeten zij 9 miljard euro 'ombuigen'. Maar dan zou, volgens de negatieve vermenigvuldigingsfactor van het CPB het nationale inkomen 18 miljard lager uitvallen. De economie krimpt dit jaar al. Met zo'n ingreep zou de voorspelde economische groei van 1,25 procent in 2013 óók omslaan in krimp en wordt de recessie een jaar verlengd.

Deze theorie berust, volgens Korteweg, op een ernstige denkfout. Hij stelt daartegenover zijn eigen waarheid: een bezuinigde euro is geen verloren euro. Immers, wat de overheid uitgeeft moet zij eerst wegbelasten of weglenen bij het publiek. Dat geld kunnen consumenten dan niet uitgeven aan winkeliers en kan de kapitaalmarkt niet uitlenen aan bedrijven. Bezuinigt de overheid, dan blijft er meer geld over voor burgers en bedrijven. Dat gaat evenzeer rollen. Oók als burgers dat op een spaarrekening zetten, want besparingen worden altijd omgezet in investeringen. Voor privaat geld bestaat net zo'n vermeningvuldigingsfactor als voor overheidsgeld.

Het manco van de CPB-modellen is, aldus Korteweg, dat de kapitaalmarkt er niet in zit. Daar beslissen aanbieders van spaargeld (banken, pensioenfondsen, beleggingsfondsen, particuliere burgers) aan wie zij het uitlenen. Dat doen ze alleen als ze zeker weten dat ze hun lening met rente terugkrijgen. Zodra kapitaalverschaffers het vertrouwen in jouw overheid kwijtraken, moeten politici hun kiezers melden: wij kunnen niet meer lenen, jullie moeten betalen of wij moeten bezuinigen.

Korteweg geen dogmaticus. In de jaren '90 groeide de Nederlandse economie - mede dankzij zijn opruimingswerk - gemiddeld drie procent per jaar. Dan mag de overheid tekorten boeken van drie procent van het nationale inkomen. Maar die structurele groei zakt naar anderhalf procent, doordat de beroepsbevolking krimpt. Met minder handen kan de economie alleen nog groeien als wij bereid zijn langer te werken en in staat zijn de productie per gewerkt uur op te voeren. Halvering van het groeicijfer vereist dat de overheidstekorten teruggedrongen worden, om te voorkomen dat de kapitaalmarkt ons morgen de rekening presenteert die ze in Zuid-Europa gisteren al ontvingen.

De alom aangeprezen hervormingen op de woning- en arbeidsmarkt zijn zeker nodig, aldus Korteweg, anders halen we die anderhalf procent niet eens. Maar ze komen te laat en leveren te weinig op. Daarom móet het kabinet bezuinigen. Nú. Pieter Korteweg heeft zijn gelijk dertig jaar geleden bewezen, waarom zou hij vandaag ongelijk hebben?

k.tamboer@parool.nl